

brigajo paragrafi?" To poseganje v „področje prava“ samo najbolje dokazuje, kako važna „sestavina“ življenja samega so ti paragrafi. Kakor bi vsi debelo gledali, če bi nam pustil pisatelj tri leta hirati bolnika na koleri, tako tudi ne gre, da je pustil pred malo leti nekdo podedovati ženi celo moževo premoženje, čeprav je oni umrl brez oporoke in je imel tri brate. Cankarjev „Hlapec Jernej“ bi ne bil slabši, če bi bil tudi malo bolj „stvaren“. A tega res ne mislim v filistroznem smislu; zakaj potem bi ga morda niti ne bilo... Tem manj pa je dovoljeno pravo takorekoč pretvarjati, kjer hoče pisatelj ← učiti. Kupil je konjička na poskušnjo (§ 1080—1082, v našem slučaju še posebej § 1081. obč. drž. zak.) Res, da je napravil neumnost in je konju žimo na repu odrezal; toda ne verjamem, da se bo našel sodnik, ki bi v tem videl odpoved na njegova prava. In še marsikaj bi se dalo omeniti, ali nazadnje ne pišem za „Slov. pravnik“. Vprašam le: Kaj je hotel Finžgar učiti? Naj sin brezpogojno poslušá očeta, pa makar bi bil „amerikanec“ in oče tak starokopitnež, kakor ga slika pisatelj? Ali pa naj „kajžar in rokodelc“ v nobenem slučaju ne kupuje konj? Menda tudi ne? Torej naj se prevarjenec vedno rajši poravná, pa naj ga stane to tudi od 500 K celih 200 K in še strošek za notarja in „može“, torej vsaj kakih nadaljnih 30 K? Že res, da je baje „najbolj suha poravnava bolja od najdebelejše pravde“, toda tega mnenja se v ljudstvu vendar ne sme vzbujati, da se v slučaju, kakor je naš, ne bi rajši zateklo k sodniku po svojo pravico, pa makar da mu „sivolasi notar“, kateri je „peljal“ (!) že toliko pravná, to svetuje. Skoro bi stavil, da bi bil tako naš „amerikanec“ prihranil vsaj sto kronic... In privoščil bi jih bil ostalih 130 K gotovo bolj advokatu, ki bi jih bil „požrl“, nego debelemu lopovu. Pa da se razumemo: podpisani ni advokat in torej nima osebnega interesa pri stvari.

I. P—k.

Vladimir Nazor: Medvjed Brundo. Životinjski ep u 5 pjevanja. I. knjiga odabranih djela za školu. Izdavač i urednik dr. Branko Vodnik. Zagreb 1915.

Dr. Vodnik se je lotil zelo zaslužnega podjetja: podati prikladna šolska izdanja najboljših in najvažnejših del iz hrvatske književnosti in to tako, da pride za vsako književno vrsto in sovrsto v roke mladine vsaj po eno ali po dvoje najvrednejših del z uvodi o avtorjih in kjer bo treba, tudi z razlago. Tako naj bi niz literarnih del tega zbornika predstavljal hkratu niz najznatnejših hrvatskih pesnikov in prozaikov iz stare in nove književnosti. Tako knjižnico za privatno berilo mladine pa kani dr. Vodnik izdajati celò v svoji založbi in zato bo lastnemu podjetju tudi sam svoj urednik. Odbori in komisije so pri vseh enakih podjetjih le coklje; deset glav deset misli in okusov. Tu pa bo odločal dr. Vodnik sam, in da je za tako delo popolnoma kvalificiran, je dokazal že opetovano. Seveda prevzema tudi rizik, da mu kakšen zvezek „stališčarji“ odklonijo; no, uverjen sem, da se zavzame za eventualno s šolskega stališča zavrnjeno knjigo tem vneteje nešolsko občinstvo. Bivši odborniki Maticе Slovenske vemo, kako grčeva je bila pot večine rokopisov preko odbora do izdaje in kako težko je bilo prav zato nabavljanje gradiva za Matične knjige. Kr. zemalj. tiskara v Zagrebu pa je postopala mnogo svobodneje in zato tudi briljantno uspešno: imenovala je dr. Nikola Andrića za urednika svoje Zabavne biblioteke ter izdala še ne v štirih letih — 46 knjig. Dela izbira, ureja in opremlja edin dr. Andrić s pomočjo svojih prevajalcev, in evo vam uspeha! Pred mano leži cel kup najboljših modernih romanov ruskih, poljskih, francoskih, laških, danskih, angleških, holandskih i. dr. avtorjev! Zvezki prav okusne opreme in lepega tiska izhajajo po 1 K ali v dvojnem obsegu po 2 K. Vsaka knjiga tvori zase celoto. Nobena ni brez avtorjevega životopisa ali kratke študije. In ljudje se trgajo

za dr. Andrićevo knjižnico. Tako uspevajo literarna podjetja brez anket in brez odborov, pod vodstvom enega samega kvalificiranega urednika. Enakega uspeha želimo tudi dr. Br. Vodniku in doseže ga, če ima dovolj krepke komolce. Prvi zvezek z Vlad. Nazorjevim živalskim epom „Medvedom Brundom“ je vsekakor izboren začetek. Prvi hrvatski živalski ep! Nikakor ne mislite, da imam opravka z ezopsko moralizujočo historijo! Nazor je modern, duhovit poet, ki je podal s svojim epom moderno, simbolno parodijo izredne aktualnosti, bridkosti in estetske lepote. Njegov sveži in šumskega vonja polni ep sem prečital z največjo naslado „zduška“.

Vladimir Nazor je imel za obliko svojega epa nekaj, a le mojstrov, vzornikov. Staroklasična „Batrochomihomahija“, Goethejev „Reineke Fuchs“, Maeterlinckovi prozaični deli „Življenje čebel“ in „Inteligenca cvetlic“, Rudyarda Kiplinga „Džungla“ ter Edm. Rostandova kurja drama „Chanteclair“ so predhodniki Nazorjevega „Medveda Brunda“, ki pa je povsem izviren, iz hrvatskih tal vzraslo, iz hrvatskega duha in srca vzniklo moderno delo. V njem gledamo krasoto in žalost naše zemlje, sliko naših političnih in socialnih razmer, satiro na naše prvaštvo, parodijo na našo maso. A satira je brez mržnje in posmehovanja, parodija, ki navduši, hrabri, dviga, a — seveda — tudi s tugo in kesom napolnjuje srce. — Vsebine ne bom navajal, ker želim, da postane „Medved Brundo“ tudi v nas z umevanjem čitana knjiga. Zlasti mladi generaciji jo priporočam najtopleje, in za pouk v hrvaščini na srednjih šolah bo „Brundo“ nad vse dobrodošlo berivo.¹

V Nazorovem epu je gora Velebit simbol Hrvatske (in Slovenske!), a živali so simboli najizrazitejših tipov našega naroda; toda obenem je Velebit prava gora polna čara in miline tik morja in živali so resnične zveri. Edino ideje kažejo na preneseni pomen oseb, a pesnik je hotel opesniti predvsem prelest prirode, krasoto gore, mraka, večera in noči v gorah ter dražest živalskega in rastlinskega sveta. Vse to je opesnil deloma v nežnih lirskih slikah, deloma pa v dramatsko živahnih epskih dogodkih in činih. Tu diši vse po smoli borovcev in smrek, po cvetju in travah; tu ti vse cvrči, šumi, poje in kriči, ptiči in žuželke, zverjad šviga in se plazi tja in sem, iz doline pa zveni sekira, tuli parnikov rog ter odmevajo streli.

V Nazorjevem epu sta glavna tipa: vladar-prvak, medved Brundo, star, zelo izkušen, silno previden, a sentimentalni, neodločen starin ter Vukan, vročekrvni junak brez premišljenosti, bolj strasten kot moder, takoj za krvav boj pripravljen, a zato tudi vedno tepen mladini. Konzervativizem in radikalizem. Oba žanjeta le neuspehe, in nevhvaležna masa, tolpa skledolizcev, parazitov, hinavcev, zavratnih kimavcev, ju v nesreči hitro obsodi in ju hoče celo požreti. Ljuta tekmeča, ki sta se merila na krvavem mejdanu, se najdeta končno v pregnanstvu, v skupnem brlogu ter tudi skupno pogineta v junaškem naskoku na Benečane. Izboren tip je diplomatični sebičnež, hipokrit Ljumo, medved, ki stika, spletkari proti Brundu, da bi se dokopal do prvaštva ter le uživa, kadarkoli se komurkoli godi slaba. In stranski značaji: lisica Striko, divji maček Munjko, merjasec Kiso, šakalj Kuso in volka Koštro in

¹ Vladimir Nazor, rojen 1876. l. na otoku Braču, je eden najkrepkejših in najproduktivnejših pesnikov mlajše hrvatske literarne generacije. V stihih je izšlo že 10 njegovih knjig in zvezkov, v prozi pa 5, med njimi istrska pripovedka „Veli Joža“ v izdanju Slov. Matice. Napisal je tudi dve čitanki za hrvatske ljudske šole v Istri in — dr. Vodnik sodi: „to su dvije naše najbolje Čitanke za pučku školu“. Nazor je bil profesor prirodnih nauk v Spljetu, Zadru, Pazinu, Kopru in Kastavu ter je od l. 1910 dalje ravnatelj preparandije v Kastavu. Op. poroč.

Cero, sami tipi bojazljivih ali brezbržnih, izdajalskih, sebičnih ali nezanesljivih, omahljivih vedno samogoltnih, zato v najvažnejših hipih nesložnih zveri.

„Zvr'jerje, u jedno se sad stisnimo kolo,
zaborav'mo stare bruke i osvade,
batalimo lanjske sprdnje i inade:
već je Južno Gorje ko i mjesec golo.
Svi smo u pogibli. Braćo, pomir'mo se!
Propast će nam šuma. Djeco, složimo se!“

roti Brundo svoje rojake, ker tujci — Benečani — so vdri v Velebit ter sekajo šume. Toda zveri se Brundu rogajo, ga psujejo ter se med sabo koljejo dalje. Ni programa, ni edinosti v obrambi. Viče Brundo: „Djeco, mir, obzir i sloga! Vječajmo o spasu, jer se propast sprema! Zbilja sudbu ćemo dočekati krutu!“ A glupe zveri kriče: „Slobode! Slobode! Ne ćemo zuluma! Ne ćemo tirjanstva!“ Nočejo discipline, ne poznavajo nobene avtoritete; zato nastane anarhija — propast, smrt...

„Muklo, tužno vrela u klancima šumě,
Crna sjeta pada na dóce i hume.
Na strmini mrtav leži Brundo stari.
Pusto je i sparno, — čutiš sumčev žar.
Sa dalekih gora lete lešinari,
a gavrana jato grakće: „Kvar! Kvar! Kvar!“

Ta pesnik ni pesimist. Gomila zveri se je vendarle rešila z gorečega Velebita na Goli vrh. Propal je stari in zrelejši rod, a — mladi zarod še živi. Ali se je iz tragedije preteklosti česa naučil za bodočnost? — *Fran Govekar.*

Publikacije „Jugoslovanske akademije znanosti i umjetnosti“ v Zagrebu za leto 1915. Matematično-prirodoslovni razred.

Jugoslovanska akademija je z razposlanimi knjižnimi izdanji dokazala, da vlada med hrvatskimi znanstveniki tudi sedaj živahno delovanje v polnem obsegu, kar je za hrvatski narod nemalo razveseljivo dejstvo.

V 208 knjigi Rađa matemat.-prirodosl. razreda je cela niz temeljitih in zanimivih razprav, v katerih poročajo hrvatski znanstveniki o uspehih njihovega raziskovanja in proučevanja pretežno matematičnega značaja: dr. Ž. Marković „O primjeni teorije linearnih integralnih jednadžbi na rešavanje jednačaba diferencijalnih“; dr. J. Majcen „Prilozi za centralnu projekciju linearnoga kompleksa i za uporabe u grafičkoj statici“; dr. Vl. Varicać „Primjedba o Dopplerovu učinku“; dr. M. Kiseljak „O Euklidovu algoritmu“. — Seismološkega značaja je dr. Andr. Mohorovičićeva razprava „Nove faze u slici početka potresa“. — Biološko vedo zastopa obširna in podrobno izvedena studija hrvatskega hidroidologa dr. Jovana Hadžija „O regeneraciji (renovaciji) hidranata u tekatnih hidroida“. Ta razprava nudi obilico nad vse zanimivih novih opazovanj in temelji na lastnih eksperimentih avtorja. Izvajanja pojasnuje 44 slik med besedilom.

Istraživanja (zvezek 6 in 7) vsebujejo zopet mnogo dragocenih doneskov k spoznavanju hrvatske zemlje. Dr. V. Vouk navaja v razpravi „Morska vegetacija Bakarskoga zaliva“ 49 rodov s 78 vrstami. Razvoj alg v Bakarskem zalivu zaostaja zaradi abnormalnih fizikalnih razmer za nekoliko mesecev za onim v Kvarnerskem zalivu. V vertikalni smeri moremo ločiti v Bakarskem zalivu le 2 stopnji in sicer 1. litoralno in 2. sublitoralno, ki sega od meje najnižje oseke 7 do 8 m v morje, v globini pod 8 m ni v Bakarskem zalivu nikake vegetacije. V drugi razpravi popisuje isti avtor „Dvije nove morske alge iz Hrvatskog Primorja“ (chaetomorpha